

یونس

پیغمبری در نینوا

«و ان یونس لمن المرسلین»

«یونس یکی از رسولان (او از فرستادگان خدا) بود.»^(۱)

بودند، فرستاد. حضرت یونس مردم را به ایمان به خدا و توبه و بازگشت از گناهان دعوت کرد، ولی مردم گوش به حرف او ندادند. بعد از مدت زمانی که حضرت، مردم را به نزول عذاب الهی هشدار داد، آنگاه به گمان اینکه رسالت خود را ادا کرده است؛ با ناراحتی آن شهر را بدون اذن الهی ترک کرد. شهر نینوا (به معنای مأوی و منزل)، پایتخت آشور که روزگاری در بین‌النهرین، مرکز تمدن بزرگ بود، این شهر در نزدیکی موصل، واقع در عراق امروزی، در شرق دجله است.^(۲)

در قرآن کریم، سوره‌ای به نام یونس (ع) (دهمین سوره) اختصاص یافته و در چهار جا از کتاب الهی نام وی ذکر شده است.^(۳) حضرت یونس (ع)، فرزند الیاس، مشهور به یونس بن متی^(۴)، بود که نسب او از طرف پدر و مادر به بنی اسرائیل می‌رسید؛ و یکی از فرستادگان و رسولان خدا، برای مردم بابل و نینوا بود. او معاصر ابرهاران؛ (پادشاهی که به سرزمین یهودیان حمله کرد و به تضعیف منه، پادشاه یهود پرداخت.) بود، خداوند؛ وی را به نینوا پایتخت دولت آشور در سرزمین موصل که مردمش بت پرست

در کتاب تورات از حضرت یونس (ع) نقل شده است: «نینوا، شهری بزرگ بود که به مسافت سه روز راه داشت.»^(۵)

«نینوا توسط غروه بنا شده است و در زمان سلطنت سنخاریب در نهایت ترقی و رونق بود، بابلیان آن را محاصره کرده و در سال ۶۰۶ قبل از میلاد، آن را فتح کردند.»^(۶)

شهر دریایی حضرت یونس (ع)

«وذا النون اذ ذهب مغاضبا فظن ان لن نقدر عليه...»^(۷)

(و صاحب ماهی (یونس) را یاد کن که خشمگین [از نینوا] رفت و گمان کرد که هرگز بر او سخت نخواهیم گرفت...»

حضرت یونس چون از ایمان آوردن مردم نینوا مأیوس شد، سخت ناراحت شد، به طوری که به آنان وعده نزل عذاب آسمانی را داد که تا چند روز دیگر به آنان فرا می‌رسد و آنگاه بی‌آنکه از جانب خدا فرمانی دریافت کند، با حالت خشم، نینوا را به مقصد یافا ترک کرد.^(۸) یافا، بخشی از فلسطین اشغالی، بندر عمده این سرزمین در ساحل دریای مدیترانه است.^(۹)

حضرت یونس در بندر یافا کشتی که عازم ترشیش (قریه‌ای در لبنان) بود شد؛^(۱۰) چون از ساحل دور شدند، ناگهان دریا طوفانی شد و کشتی را در غرقاب گرفتار

ساخت. ناخدای کشتی بنا به معتقدات خود گفت: باید بنده گریز پایی در کشتی باشد که سبب آشفته‌گی دریا شده است. چند بار قرعه‌کشی کردند و قرعه به نام یونس افتاد، برای نجات کشتی و سایر مسافری او را به دریا افکندند.

«اذ ابق الى الفلك المشحون. فساهم فکان من المد حضيف»^(۱۱)

(آنگاه که یونس بسوی کشتی گرانبار گریخت؛ پس با آنان قرعه انداخت و او بیرون انداختی شد.)

یونس در کام ماهی

«فالتقمه الحوت و هو لمیم»^(۱۲) (نهنگ ماهی او را یک لقمه کرد، در حالی که او مورد ملامت بود. نهنگی که در آن حوالی بود، به سرعت خود را به یونس رساند و او را همچون لقمه‌ای در کام خود فرو برد. یک نفر مکتشف اروپایی در مورد نوع ماهی که حضرت یونس را بلعیده بود به مطالعه پرداخته و پس از سال‌ها تحقیق به این نتیجه رسیده است که نوعی ماهی غضروفی به طول ۱۵ متر در دریاست که به ندرت دیده می‌شود به نام فرش سفید یا ابومطرفه یا (ابومنقار) و در حال حاضر نوع ۸ متری آن را می‌توان دید.^(۱۳) از تعبیر قرآنی «فالتقمه الحوت» چنین استفاده می‌شود که ماهی،

«فاجتباہ ربہ فجعلہ من الصالحین»^(۱۹) (باز خدایش (یونس را) برگزید و از صالحانش گردانید).

تائین نینوا

چون یونس، نینوا را ترک کرد و آثار بلا آشکار شد، مردم به دستور پیشوایان خود روزه گرفتند، و به گریه و زاری و توبه به درگاه خداوند پرداختند و خداوند سرنوشت آنان را تغییر داد.^(۲۰)

«وارسلناه الی مائة الف او یزیدون»^(۲۱)

قبر حضرت یونس (ع)

در نزدیکی شهر الخلیل فلسطین، قبری است که گفته می‌شود، قبر یونس است و در نزدیکی‌های آن قبر دیگری است که گفته

یونس را لقمه‌وار در دهان خود جای داد و اگر نهنگ او را در شکم خود فرو برده بود، برای همیشه در شکمش باقی می‌ماند.^(۱۴)

«فلولا انه کان من المسبحین. للبت فی بطنه الی یوم یبعثون»^(۱۵)

فرود یونس از ماهی

«فنبذناه بالعاء و هوسقیم و انبتنا علیه شجرة من یقطين»^(۱۶)

(و آنگاه او را به کنارهٔ بایر افکندیم و او بیمار بود و بر سر او گیاهی (سایه افکن) از کدو رویاندیم).

سرانجام نهنگ او را به ساحل دریا آورد و در خشکی افکند. این ساحل، که احتمال دارد ساحل صیدون در جنوب لبنان باشد،^(۱۷) خشک و عاری از درخت بود و چون یونس بیمار بود، خداوند درخت کدو را برای شفا و سایه‌بانی وی رویاند.

چند روز بعد، درخت کدو در اثر بی‌آبی پژمرده شد، و یونس برای آن ناراحت شد، از طرف خداوند به وی وحی رسید، تو برای کدوبنی دلتنگ شدی، اما برای صدهزار نفر مردمی که اکنون ایمان آورده‌اند، دلتنگ نمی‌شوی. یونس تنبیه شد و به سوی قوم خود، به شهر نینوا باز گشت.^(۱۸)

- می‌شود قبر متی، پدر حضرت یونس است. (۲۲)
- در شهر موصل عراق، مرقدی است به نام حضرت یونس که بنای اولیه آن بر تپه باستانی و در مقابل دیر یونان بن متی مربوط به عهد آشوری، نهاده شده است، این مرقد در سال ۱۳۴۱ هـ.ق، مرمت و بازسازی شده است. (۲۳)
- مرقد دیگری نیز در شهر کوفه کنار رود فرات قرار دارد، که آن نیز منسوب به حضرت یونس است. «فاصبر لحکم ربك ولا تكن كصاحب الحوت اذ نادى و هو مكظوم» (۲۴) (پس به حکم خدا صبر کن و مانند یونس) صاحب ماهی مباش که به حال غم و اندوه خدا را خواند)
- ۱۱- صافات، ۱۴۱ و ۱۴۰.
- ۱۲- صافات، ۱۴۲.
- ۱۳- فرهنگ قصص قرآن بنقل از کتاب مع الاسماک، ص ۱۲۶
- ۱۴- اعلام قرآن، خزائلی، ص ۶۸۸
- ۱۵- صافات، ۱۴۴ و ۱۴۳.
- ۱۶- صافات، ۱۴۶ و ۱۴۵.
- ۱۷- قاموس کتاب مقدس، جیمز هاکس، ص ۹۷۶
- ۱۸- تفسیر روض الجنان، ابوالفتوح رازی، ج ۱۰، ص: ۲۸-۲۱۴
- ۱۹- قلم، ۵۰.
- ۲۰- قاموس کتاب مقدس، جیمز هاکس، ص ۹۷۶.
- ۲۱- صافات، ۱۴۷.
- ۲۲- قصص الانبیاء، عبدالوهاب النجار، ص ۳۵۶.
- ۲۳- راهنمای عتاب مقدسه و اماکن باستانی عراق، ص ۱۰۱.
- ۲۴- قلم، ۴۸.

پانویس:

- ۱- صافات، آیه ۱۳۹.
- ۲- انعام ۸۶ - یونس ۹۸ - انبیاء ۸۷ - صافات ۱۳۹ - نساء ۱۶۳.
- ۳- بعضی از اهل کتاب او را «یونان بن امتای» می‌خوانند (مع الانبیاء فی القرآن، عبدالفتاح طباره، ص ۳۰۶)
- ۴- قاموس کتاب مقدس، جیمز هاکس ص ۹۰۱.
- ۵- دایره المعارف قرن بیستم، ج ۱۰، فرید وجدی، ص ۴۴۵.
- ۶- قاموس کتاب مقدس، جیمز هاکس ص ۹۰۲.
- ۷- انبیاء، ۸۷.
- ۸- تورات، سفر پیدایش، ۳: ۸.
- ۹- دایره المعارف فارسی، غلامحسین مصاحب، ج ۳، ص ۳۳۴۶
- ۱۰- اعلام المنجد، ص ۱۸۵